

# Internationaal vergelijkend immigratieonderzoek in New York en Amsterdam

Masja van Meeteren

Nancy Foner, Jan Rath, Jan Willem Duyvendak en Rogier van Reekum (red.)  
(2014) *New York and Amsterdam: Immigration and the New Urban Landscape*.  
New York: New York University Press. 336 pagina's, € 27,99, ISBN  
9780814738443

Immigratie kan het karakter van een stad, haar inwoners en de manier waarop stedelingen samenleven ingrijpend veranderen. Dit gebeurt uiteraard niet altijd op dezelfde wijze: landen en zelfs steden hebben te maken met immigratiestromen met een divers karakter – variërend van tijdelijke arbeidsmigratie tot asielmigratie. En omgekeerd wordt de integratie van immigranten in belangrijke mate beïnvloed door diverse specifieke stedelijke kenmerken. Met andere woorden, specifieke lokale sociale, economische en politieke instituties en structuren creëren uiteenlopende kansen voor immigranten. Om de diverse patronen van immigratie en integratie beter te kunnen begrijpen zijn immigratiesociologen de laatste jaren afgestapt van hun streven naar het ontwikkelen van één grote immigratietheorie. In antwoord op een steeds luider roep om contextualisering en het ontwikkelen van *middle-range*-theorieën (Castles 2010) zijn zij steeds meer internationaal vergelijkend onderzoek gaan doen. Met dit doel werd in eigen land onlangs zelfs een speciaal tijdschrift opgericht: *Comparative Migration Studies*. Het boek *New York and Amsterdam: Immigration and the New Urban Landscape* past perfect in deze trend van internationale vergelijkingen op het gebied van immigratie. Daarin is het bovendien ambitieus en veelbelovend. Terwijl steeds meer wordt samengewerkt in grootschalige landenvergelijkende projecten binnen Europa, zijn vergelijkingen tussen Amerika en Europa nog zeer schaars. Door de comparatieve analyse van immigratie in Amsterdam en New York worden diverse contextuele factoren die immigratie beïnvloeden aan het licht gebracht. Dit werkt extra verhelderend omdat twee steden met elkaar worden vergeleken. Het meeste vergelijkende onderzoek vindt plaats op het niveau van landen, maar diverse onderzoekers hebben beargumenteerd dat niet alleen nationale contexten immigratie beïnvloeden, maar vooral diverse factoren op lokaal niveau (zie bijvoorbeeld Favell 2012; Sampson 2013). In dit opzicht is het boek dus een zeer welkome aanvulling.

Het boek is georganiseerd rond vijf vragen over de impact van immigratie. Aan elke vraag worden twee essays gewijd: een over New York en een over Amsterdam. In de essays wordt altijd gebruik gemaakt van empirisch materiaal, hoewel het niet altijd even duidelijk is welk materiaal precies is geanalyseerd of

hoe dit is verzameld. Soms lijkt een analyse vooral te zijn gestoeld op bestudering van lokale beleidsdocumenten, maar ook kwalitatieve diepte-interviews en divers surveyonderzoek passeren de revue. Elk hoofdstukkenpaar wordt voorafgegaan door een beschouwing waarin wordt geïntroduceerd welke vraag centraal staat en waarom deze vraag relevant is. Ook proberen de redacteuren in deze beschouwingen bruggen te slaan naar andere hoofdstukken, iets wat door het ontbreken van een concluderend hoofdstuk zeker geen overbodige luxe is.

Het eerste hoofdstukkenpaar gaat over de historische ontwikkeling van immigratie. De auteurs vragen zich af hoe het immigratieverleden in New York en Amsterdam de hedendaagse immigratie en integratie beïnvloedt. Foner laat zien hoe de instituties die ontstonden om eerdere migratiestromen op te vangen vandaag de dag functioneren bij de integratie van nieuwe immigranten in New York. Ze bespreekt ook hoe een cultuur is ontstaan waarbij New Yorkers hun stad zien als immigratiestad, wat de ontvangst van nieuwkomers op positieve wijze beïnvloedt. Hoewel ook Amsterdam een rijke immigratiehistorie kent, beargumenteert Lucasen dat het immigratieverleden van Amsterdam niet echt invloed heeft op de recente immigratie. Dit komt doordat er – in tegenstelling tot in New York – geen continuïteit in de immigratie is geweest. De bloeiperiode van de Amsterdamse immigratie vond plaats in de zeventiende eeuw en heeft weinig directe effecten op de instituties of de cultuur rondom immigratie gehad. De immigratiestromen van na de Tweede Wereldoorlog staan daarmee losser van eerdere immigratiestromen dan in New York het geval is. Deze twee bijdragen laten daarmee het belang zien van historisch gewortelde instituties en cultuur voor de hedendaagse integratie van immigranten.

Het tweede deel is gewijd aan het thema economie. De centrale vraag hier is welk verschil de stedelijke economie maakt voor de integratie van immigranten. Terwijl in het essay van Kallick de ervaringen van immigranten op de arbeidsmarkt van New York centraal staan, analyseert Kloosterman de ontwikkelingen in de Amsterdamse economie van de afgelopen decennia. De hoofdstukken kennen dus een andere focus, wat een systematische vergelijking niet ten goede komt. Niettemin valt er toch het een en ander te zeggen in vergelijkend perspectief. Terwijl immigranten in New York minder vaak werkloos zijn dan de autochtone bevolking geldt het omgekeerde voor Amsterdamse immigranten. Volgens de auteurs kan dit worden begrepen door het bestaan van een meer genereuze verzorgingsstaat in Amsterdam, die immigranten een breder pakket aan sociale voorzieningen biedt. Bij gebrek aan dergelijke genereuze voorzieningen hebben immigranten in New York daarentegen vaak geen andere keuze dan te werken in laagbetaalde banen met weinig perspectief. Daarom wordt geconcludeerd dat het van belang is om het sociale vangnet dat geboden wordt door lokale en nationale overheden in ogenschouw te nemen bij het analyseren van het verschil dat een stedelijke economie kan maken.

De derde sectie gaat over de ideologische representatie van immigranten en de scheidslijnen tussen immigranten en de ontvangende maatschappij. In het introductiehoofdstuk stellen de auteurs de vraag of concepten en theorieën dezelfde betekenis hebben aan beide kanten van de oceaan. Het hoofdstuk van Waters over het concept 'race' en het hoofdstuk van Uitermark, Duyvendak en Rath over

‘islam’ tonen duidelijk aan dat dit niet het geval is. Daarnaast laten zij zien dat waar in New York ‘ras’ een belangrijke scheidslijn is, in Amsterdam ‘religie’ (islam) met name zorgt voor verdeeldheid.

In het vierde deel staat het thema politiek centraal en wordt de vraag gesteld hoe immigranten officiële politieke posities weten te bemachtigen – doorgaans opgevat als een belangrijke indicator van politieke integratie. Hoewel in beide steden het aandeel immigranten op belangrijke politieke posities kleiner is dan je op basis van hun aandeel in de bevolking zou mogen verwachten, is er in zowel New York als Amsterdam sprake van een stijging in het aantal bemachtigde posities. Duidelijk wordt dat verschillen in politieke integratie van immigranten alleen begrepen kunnen worden door diverse sociale, politieke en culturele kenmerken van de stedelijke context in ogenschouw te nemen. Zo laten de auteurs zien dat het politieke systeem invloed heeft op de politieke integratie van immigranten, maar ook dat het uitmaakt of een stad relatief grote immigrantengroepen kent die gemakkelijker grote machtsblokken kunnen vormen dan kleinere groepen. Bovendien blijkt de legitimiteit van etnische politiek van belang te zijn. Volgens Mollenkopf is etnische politiek in New York volkomen geaccepteerd, terwijl Vermeulen, Michon en Tillie beargumenteren dat in Amsterdam van immigranten wordt verwacht dat ze zich juist *niet* als representant van een etnische gemeenschap opstellen.

Het vijfde en laatste deel beschouwt de tweede generatie en analyseert hoe kinderen van immigranten worden gevormd door het culturele leven in New York en Amsterdam en hoe zij hier op hun beurt vorm aan geven. In de twee hoofdstukken laten Kasinitz enerzijds en Delhaye, Saharso en Van de Ven anderzijds zien dat de kracht die uitgaat van immigratie op uiteenlopende manieren een innovatieve invloed kan hebben op de kunst en het culturele leven in een stad.

Met name dit laatste hoofdstukkenpaar laat zien dat dit boek een andere focus kent dan veel andere boeken over dit thema, omdat het immigratie en integratie niet per se benadert in termen van ‘achterstand’. Terwijl het zowel in maatschappelijke als wetenschappelijke discussies over de integratie van immigranten in Nederland vaak gaat over hoe immigranten zich aanpassen aan de ‘Nederlandse cultuur’, arbeidsmarkt of woningmarkt, stellen de auteurs consequent de wisselwerking tussen immigranten en het stedelijke leven centraal. In dit boek wordt bovendien nu eens niet gekeken naar betrokkenheid bij criminaliteit, achterstand op de arbeidsmarkt of interetnische contacten. In plaats daarvan wordt een veelzijdige analyse gepresenteerd van de wederzijdse beïnvloeding van stedelijke structuren en immigranten en hun integratieprocessen. Daarmee biedt dit boek een waardevolle verbreding van het soms wat eenzijdige integratiedebat in Nederland.

Het boek is voortgekomen uit een conferentie die in 2011 aan de Universiteit van Amsterdam werd gehouden. Van een systematische comparatieve analyse is daarom geen sprake: het blijft een goed geredigeerde bundel van essays, helaas zonder overkoepelend slothoofdstuk. Niettemin bieden de verschillende hoofdstukkenparen en de bijbehorende introducties diverse belangrijke inzichten, die samen een belangrijke stap voorwaarts vormen in de richting van internationaal

vergelijkend immigratieonderzoek dat kan leiden tot de vorming van *middle-range*-theorieën, waarmee immigratie- en integratieprocessen beter kunnen worden begrepen.

## Literatuur

- Castles, S. (2010) Understanding Global Migration: A Social Transformation Perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 36(10): 1565-1586.
- Favell, A. (2012) Integration and nations: the nation-state and research on immigrants in Western-Europe. In: M. Martiniello en J. Rath (red.) *Selected studies in international migration and immigrant incorporation*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 371-404.
- Sampson, R.J. (2013) *Great American City. Chicago and the enduring neighborhood effect*. Chicago: University of Chicago Press.